

Вопросы для подготовки к школьному экзамену за курс гимназии.

Предмет: Ühiskonnaõpetus

Общая тема по ГПО:		Nüüdisühiskond ja indiviid ühiskonnas
№	Подтема (основные вопросы)	Дополнительная литература, ссылки для самоподготовки
1	Ühiskond ja ühiskonna mõiste (<i>ühiskond, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, sotsiaalne turvalisus, sotsialiseerumine, mitmekultuurilisus</i>)	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik.
2	Ühiskonna sotsiaalne sturkuur ja sotsiaalsed probleemid: <i>ühiskonna klassid, sooline võrdõiguslikkus, vaesus, kuritegevus, alkoholism jt.</i>	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik. Soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel http://www.sm.ee/index.php?id=98), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg http://www.stat.ee/).
3	Healuriik ja heolüühiskond (healuriigi tunnused, tüübid ja väljakutsed).	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik.
4	Jätksuutlik ühiskond.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik. Dokument „Agenda 21“
5	Kodanikuühiskond ning kodanike õigused ja kohustused (põhiõigused, poliitilised, sotsiaal-majanduslikud ja kultuurilised õigused). Kodanik ja Eesti kodakondsus. Eesti kodanikuühiskonna areng ja organisatsioonid: SA, MTÜ, seltsid.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik. Lapse õiguste konventsioon, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon www.un.org EV Põhiseadus
6	Riigi ja kodanikukaitse: ajateenistus ja iga kodaniku roll riigikaitstes.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik.
Общая тема по ГПО:		Eesti valitsemiskord
№	Подтема (основные вопросы)	Дополнительная литература, ссылки для самоподготовки
1	Demokraatlik valitsemiskord. Valitsemise põhivormid: presidentialism, parlamentarism. Monarhia ja vabariik. Sotsiaalsed liikumised ja erakonnad. Huvide esindamine ja teostamine. Poliitilised ideoloogiad.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik. EV Põhiseadus
2	Valimised: funktsioonid, erinevad valimissüsteemid, valimiskäitumine, valimiste tulemused. Koalitsioon. Opositsioon. Seadusandlik võim. Parlamendi töökorraldus. Täidesaatev võim. Valitsuse moodustamise põhimõtted. Bürokratia. Korruptsioon. Riigipea. Kohtuvõim. Eesti kohtusüsteem. Kohalik omavalitsus.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik. EV Põhiseadus Eesti Vabariigi põhiseadus, elektrooniline Riigi Teataja, institutsioonide ja õigusorganite koduleheküljed (Riigikogu http://www.riigikogu.ee)
3	Euroopa Liidu institutsioonid ja kaart ning EL laienemine.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik.

Общая тема по ГПО:		Ühiskonna majandamine
№	Подтема (основные вопросы)	Дополнительная литература, ссылки для самоподготовки
1	Ühiskonna majandusressursid. Riik ja majandus. Majandusarengu planeerimine liberaalses ühiskonnas. Turumajanduse toimimine. Tööturg. Tööhõive. Tööpuudus.	Tarbijaveeb http://www.minuraha.ee K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik.
2	Maksusüsteemid: proportsionaalne ja progressiivne maksusüsteem. Riiklikud ja kohalikud ning otsesed ja kaudsed maksud, maksukoormus. Inflatsioon. Riigieelarve tulu- ja kulubaasi kujundamise põhimõtted.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik.
3	Euroopa Liidu fiskaalpoliitika ja ühisturg. Ühisraha euro. Ühisturgu tagava nelja vabaduse olemus ja toimimine argielus.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik.
Общая тема по ГПО:		Maailma mitmepalgelisus ja mitmekesisus ja rahvusvaheline suhtlemine
№	Подтема (основные вопросы)	Дополнительная литература, ссылки для самоподготовки
1	Riikidevaheline koostöö. Globaalprobleemid: rahvastiku-, keskkonna- ja sotsiaalprobleemid. Globaliseerumine kui protsess. Infotehnoloogia mõju maailma arengule.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik. Maailmahariduse portaal http://www.maailmakool.ee
2	Rahvusvahelise suhtlemise põhimõtted ja viisid. Tähtsamad ülemaailmsed ja regionaalsed organisatsioonid (ÜRO, NATO, WTO, Euroopa Nõukogu, OSCE, Euroopa Liit). Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid; valitsustevaheline koostöö. Julgeolekuriskid ja -poliitika.	K.Olenko ja A.Toots „Ühiskonnaõpetus“ gümnaasiumiõpik. Rahvusvaheliste organisatsioonide portaalid.

Ühiskonnaõpetuse koolieksami näidisülesanded

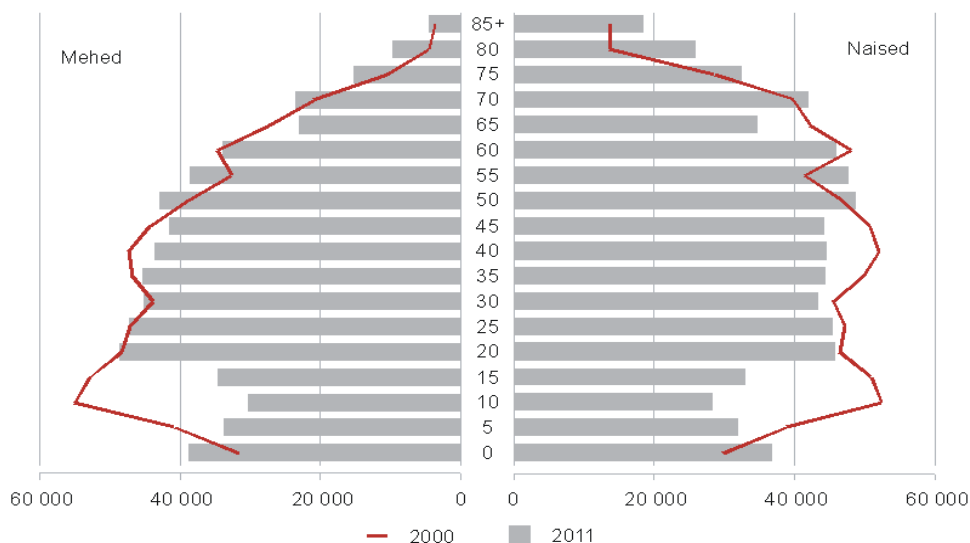
INDIVIID ÜHISKONNAS - tüüpülesanne graafiku, tabeli ja/või joonisega

1. 2011 rahva ja eluruumide loendus 9p

Vastake küsimustele toetudes tekstile ja graafikule.

Eesti Rahva ja Eluruumide loendusel (2011 a.) loendati esialgsetel andmetel Eestis kokku 1 294 236 püsielanikku, kellest 693 884 olid naised ja 600 352 mehed. Eestlasena määratles end selles 68,7%, venelasena 24,8% ja muu rahvusena 4,9% loendatud püsielanikest. 1,5% elanikkonnast jättis oma rahvuse määratlemata. Kahe viimase rahvaloenduse vahel on muutunud rahvastiku vanuseline koosseis. Kui 2000. aastal moodustasid kuni 14-aastased rahvastikust 18%, siis 2011. aastal oli nende osatähtsus langenud 15%-le. Samas oli 65-aastaste ja vanemate osatähtsus tõusnud 18%-ni (2000. aastal oli neid 15%). Tööealise elanikkonna (vanus 15–65) osatähtsus oli jäänud 2000. aasta tasemele (67%). Eelviimase rahvaloendusega võrreldes on Eesti püsielanike arv vähenenud 75 816 ehk 5,5% võrra.

Rahvastiku vanuspüramiid

Allikas: www.stat.ee

1.1. Mitu % võrra vähenes Eesti püsielanike arv võrreldes 2000. aastal läbiviidud rahvaloendusega?

1p

1.2. Mitu % võrra langes kuni 14-aastaste inimeste osatähtsus rahvastikust võrreldes aastaga 2000?

1p

1.3. Millise vanusegrupi naiste arv on kasvanud võrreldes 2000. aasta rahvaloendusega? Nimetage kaks sellist vanusegruppi! 1p

1. _____

2. _____

1.4. Millises vanusegrupis on mehi selgelt vähem, kui 20 000? Nimetage üks selline vanusegrupp?
1p

1.5. Mitme tuhande inimeste võrra on naised Eestis rohkem kui mehi vastavalt viimasele rahvaloendusele? Märgistage õige vastus linnukesega √! 1p

100 000

57 000

85 000

93 000

1.6. Millises kahes vanusegrupis on tööealiste naiste ja meeste osakaal kasvanud võrreldes 2000. aasta rahvaloendusega? 1p

1. _____

2. _____

1.7. Mitu % loendatud elanikkonnast määratles oma rahvuse? 1p

1.8. Nimetage üks rahvastiku arengu positiivne ja üks negatiivne tendents? 2p

Positiivne tendents: _____

Negatiivne tendents: _____

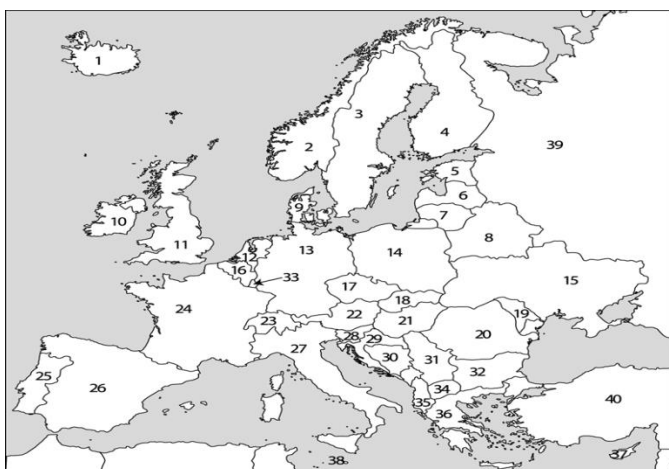
EUROOPA LIIT - tüüpülesanne kaardiga

1. Euroopa riigid 7p

Töö kaardiga

Tabelis on esile toodud riikide numbrid, nagu nad on märgistatud kaardil. Täitke tabel, nimetades iga riigi nimi ja märgistades selle riigi kuuluvust või mittekuuluvust Euroopa Liitu, euroalasse ja NATO-sse. 7p

(Iga õigesti täidetud rea eest antakse üks punkt)

Nº kaardil	Riik	EL liige (jah/ei)	Euroala liige (jah/ei)	NATO liige (jah/ei)
3				
34				
20				
6				
8				
2				
14				

INDIVIID ÜHISKONNAS JA KODANIKUÜHISKOND NING ARUTLUSE TEEMAD

1. Kodanikuühiskond 5p

Tänapäeval täidab kodanikuühiskond väga erinevaid funktsioone ning esineb erinevates rollides. Tabelis on toodud erinevad kodanikuühiskonna funktsioonid. Tabeli allpool on esile toodud kodanikuühiskonna erinevad rollid. Paigutage tabelisse antud kodanikuühiskonna rollid nii, et nad vastaksid etteantud kodanikuühiskonna funktsioonidele. 5p

Kodanikuühiskonna funktsiooni kirjeldus	Kodanikuühiskonna roll
Kodanikuühiskonna kaudu leiavad väljundi erinevad huvid ja ühiskonnagrupid. Arenenud kodanikuühiskonna algatus võimaldab neid huve ka realiseerida, erimeelsusi ja lõhesid tasakaalustada, luua koalitsioone.	
Kodanikuühiskond täiendab parteide tegevust ega lase neil otsuste tegemisel liigselt domineerida.	
Kodanikuorganisatsioonid mõjutavad poliitikat, osaledes seaduseelnõude väljatöötamisel ja avaldades oma seisukohti valitsuse poliitika kohta.	
Kodanikuühiskond arendab ja kasvatab selliseid vajalikke väärtusi, nagu sallivus, koostöövõime, omaalgatus, pluralism ja sõnavabadus.	
Kodanikuorganisatsioonid aitavad riigil toetada kodanike aktiivsust, et vältida riigi ainuvõimu ja monopoolset valitsemist.	

Kodanikuühiskonna erinevad rollid

Kodanikuühiskond kui riigi koostöö partner

Kodanikuühiskond kui mitmekesisuse hoidja

Kodanikuühiskond kui demokraatia edendaja

Kodanikuühiskond kui poliitika kujundaja

Kodanikuühiskond kui erakondade tegevuste kontrollija

2. Essee näidisteemad on järgmised:

1. Minu roll keskkonna hoidmisel? (Läbiv teema: keskkond ja jätkusuutlik areng).
2. Turvaline kool minu silmade läbi. (Läbiv teema: tervis ja turvalisus).
3. E-õpe - poolt ja vastu. (Läbiv teema: tehnoloogia ja innovatsioon).
4. Eesti osalusdemokraatia tugevused ja nõrkused.